

DZIENNIK WARSZAWSKI

Nr. 218.

Czwartek, 2 (14) Października.

1869 r.

Dziennik wychodzi codziennie oprócz Świąt uroczystych i Niedzieli. — Prenumerata przyjmuje się w Warszawie i urzędach Poczty; w Warszawie przyjmuje się tak w głównym kantorze Dyrekcji przy ulicy Miodowej N. 487, jak i w innych miejskich kantorach. — Prenumerata w Warszawie rocznie rsr. 8; — półrocznie rsr. 4; — kwartalnie rs. 2; — miesięcznie kop. 67. — Bez odnośzenia prenumerata nie przyjmuje się. — Za odnośzenie do domu, dopłaca się miesięcznie kop. 5; — w Urzędach Poczty: rocznie rs. 10; — półrocznie rsr. 5; — kwartalnie rsr. 2 kop. 50 i na te tylko terminy przyjmuje się prenumerata; w głównym zaś kantorze można prenumerować po tejże cenie na te same terminy, a na inne po kop. 92 na miesiąc.

Obwieszczenia przyjmują się za opłatą od wiersza druku: za 1-krotne obwieszczenie kop. 6; za 2-krotne kop. 9; za 3-krotne kop. 12. — Artykuły nadesłane do zamieszczenia bez wskazania warunków ze strony autora, przechodzą do zupełnego rozporządzenia Dyrekcji. — Artykuły nieprzyjęte, będą zwracane tylko na osobiste żądania i zachowywane będą 3 miesiące; przyjęte, w razie potrzeby podlegają skróceniu. — Listy przyjmują się tylko frankowane. — Artykuły i ogłoszenia nadsyłane do zamieszczenia tegoż samego dnia, powinny być dostawiane do Redakcji przed godziną 9 z rana. — Redakcja otwarta jest dla osób mających interes, codziennie, oprócz dni świątecznych, od godziny 1-10 po południu.

Rok 6.

SPIS RZECZY.

DZIAŁ URZĘDOWY. — Inspektor szkół miasta Warszawy.

DZIAŁ NIEURZĘDOWY. — Warszawa. — Przegląd polityczny. — **Telegramy.** — **Wiadomości telegraficzne.**

— O wojskowej higienie. — P. Basson. — Kurjerek. — Kursa monet. — Andrzej Curtin. — Bicie monety. — Zaprzeczenie.

— Uniwersytet kijowski. — Eksploatacja węgla. — Synagoga. — Wykaz alfabetyczny. — Aparat zabezpieczający.

— Piece p. Dawydowa. — **Austrja i ziemie słowiańskie.** Zmiana polityki. — Prusy i Niemcy. Izba deputowanych. — **Francja.** Pisma opozycyjne. — Książd Hyacynth. — Projekt manifestacji. — Rozruchy. — P. Nigra. — **Turecja i ziemie słowiańskie.** Organizacja szkół. — Cesarzowa francuzów. — **Hiszpanja.** Kwestja dziennikarstwa. — **Anglja.** Meeting. — **Ameryka.** Finanse Stanów Zjednoczonych. — **Kronika Sądowa** (Puszczanie w obieg fałszywych biletów bankowych). — Sposób przecięcia głównego źródła księgosuszu

FEJLETON. — Niewolnicy paryzcy: (c. d.)

PRZEWODNIK WARSZAWSKI.

DZIAŁ URZĘDOWY

Warszawa,

dnia 2 (14) Października.

Inspektor Szkół Miasta Warszawy — oznajmia niniejszem, iż osoby trudniące się wychowaniem dzieci w domach prywatnych w mieście Warszawie z mocy posiadanych przez nie upoważnień na prywatnych Guwernerów i Guwernantki, domowych i początkowych Nauczycieli i Nauczycielki, oraz do dozoru dzieci, winny w zastosowaniu się do obowiązujących przepisów przedstawić Inspektorowi Szkół miasta Warszawy, mającemu Kancelarją swą w pałacu Kazimirowskim, posiadane przez nie dowody kwalifikacyjne i wskazać dom prywatny, w którym właściwie obowiązki pełnią. Nadmieniam przytem, że również powinnością jest pomienionych osób o każdej zmianie miejsca swych obowiązków meldować Inspektorowi Szkół Miasta Warszawy.

FEJLETON DZIENNIKA WARSZAWSKIEGO.

NIEWOLNICY PARYZCY

przez Emila Cabonau.

CZEŚĆ DRUGA.

TAJEMNICA RODZINY DE CHAMPDOCE.

XXVII.

(Patrz Nr. od 219 z r. z. do 215).

Hrabia z wysiloną cierpliwością wysłuchał tych wszystkich warunków i rzekł z krwią zimną:

— Bardzo dobrze! Lecz któż mi zaręczy że dotrzymacie przyrzeczenia i że papiery wiadome oddacie mi rzeczywiście w oznaczonej chwili?

— Kto zaręczy?... prosty rozsądek panie hrabio. Czegoż bowiem będziemy mogli spodziewać się więcej od pana, gdy oddasz nam już córkę i... majątek?

Pan de Mussidan nie miał nic do nadmienienia na tę tak racjonalną uwagę — jednakże nie odpowiedział zaraz — lecz powstawszy przechadzał się przez parę minut po sali, poglądając z ukosa na siedzącego spokojnie starego dependenta, którego twarz obumarła i dobroduszy wyraz fizjonomji — stanowiły nieprzeniknioną maskę. Nakoniec, hrabia zatrzymał się przed Tantain'em i rzekł stanowczo:

— A więc, mój panie — oświadczam że nie chcę

DZIAŁ NIEURZĘDOWY

Warszawa,

dnia 2 (14) Października.

Cesarz Napoleon udał się do Compiègne, a za nim mieli tam się udać wszyscy członkowie gabinetu francuzkiego, na 8 dni, w celu, jak przypuszczają, ostatecznych narad nad projektami mającymi być przedłożonemi ciału prawodawczemu, w liczbie których najważniejsze miejsce zajmuje zniesienie 75 art. konstytucji z VIII roku i wyznaczanie merów z łona rad gminnych. Zapowiedzenie tych reform korzystnie oddziaływało na liberalne stronnictwo, a jeżeli projekta te rzeczywiście będą wspomniane w mowie tronowej, może i nie dojdzie do skutku przewidywana interpelacja co do opóźnionego zwołania izby. — Pewne uspokojenie stronnictwa liberalnego daje się spostrzegać i w ocenianiu poskromienia rozruchów górników w Aubin w departamencie Aveyron, nawet przez takie dzienniki jak *Avenir national* i *Opinion nationale*, z których pierwszy za przyczynę tych rozruchów podaje niejasność dla robotników prawa o koalicjach, a drugi brak oświaty w niższych warstwach we Francji, przyczem oświadcza się za bezpłatnem i przymusowem wychowaniem elementarnem.

Podróż cesarzowej na Wschód przedstawia obfity materiał dla prasy perjodycznej, a jeszcze nabrała większego znaczenia z powodu zamierzonej podróży cesarza austriackiego o której wspominaliśmy wczoraj.

Z Hiszpanji nie ma żadnych depeesz telegraficznych, co zdaje się wskazywać, że albo zaszły bardzo groźne wypadki, albo też przerwane zostały komunikacje telegraficzne. Na

walczyć dłużej z wami... Trzymacie mnie w ręku... i jakkolwiek warunki które mi podajecie są okropne, przecież zgadzam się na nie.

— To się nazywa mówić rozsądnie — rzekł stary dependent.

— Jednakże, działajmy i mówmy szczerze: — w stosunku jaki pomiędzy nami zachodzi, wszelkie udawanie stało się niepotrzebnem...

— O! najzupełniej nawet.

— W takim razie, zawołał hrabia z okiem błyszczącym nadzieją, po cóż mamy mięszać niepotrzebnie zamejście mej córki z panem de Croisenois? Ten pretekst już niepotrzebny. Bo i o cóż wam istotnie idzie?... O te sześćkroć stotysięcy franków, które mam wypłacić przy podpisaniu kontraktu ślubnego — weźcież je sobie, a mnie zostawcie Sabine. Ofiaruję wam posag bez żony... Czysta korzyść dla was, moi panowie!

Zamilkł na chwilę, śledząc jakie wrażenie sprawiła ta jego propozycja — mniemał że będzie przyjęta chętnie. Omylił się niestety — albowiem ojciec Tantaine odrzekł spokojnie:

— Dla nas, nie byłoby to żadną korzyścią... gdyż mniej nam idzie o posag, jak o osobę córki pana hrabiego.

— Dodam wam więcej daleko!... przerwał hrabia — zostawcie mi tylko miesiąc czasu, a kredyt ruchomy zaliczy milion na moje dobra... Ten cały milion oddam wam za wyswobodzenie córki. Pomyśl

jednym z ostatnich posądzeń kortezów, minister spraw wewnętrznych oświadczył, że dzienniki mają prawo roztrząsać wszelkie kwestje, niewolno im wszakże napastować instytucji ustanowionych przez konstytucję i rodniecać ludu do rokoszu. Jednocześnie roztrąsano projekt zwrócenia dziennikom kar pieniężnych jakie zapłaciły za poprzedniego rządu.

Bil znoszący kościół panujący w Irlandji nie przyczynił się do uspokojenia umysłów w tej prowincji. Na meetingu w kwestji wyjednania ulaskawienia dla skazanych do więzienia fenienów, odbył się w tych dniach w Dublinie meeting, w którym uczestniczyło 12,000 osób. Porządek jednak, dzięki przedsięwziętym środkom ostrożności nie został zakłócony.

Telegramy

DZIENNIKA WARSZAWSKIEGO.

Berlin, 13 (1) października. *Prov. Corr.* z powodu serdecznego przyjęcia księcia następcy tronu pruskiego, wynurza utwierdzającą się nadzieję, że dwór cesarsko-austriacki również jak rząd pruski, przywiązuje wartość do przywrócenia dawnych węzłów przyjaźni.

Konstantynopol, 13 (1) października. Cesarzowa francuzów przybyła tu i przez sułtana świetnie została przyjęta; wieczorem miał być obiad i iluminacja. Artykuł *Turquie* zaprzecza politycznemu celowi podróży cesarzowej.

(Correspondenz Bureau).

pan tylko... że milion to znaczy pięćdziesiąt tysięcy franków rocznego dochodu...

Jednakże wielkość wymówionej sumy, nie sprawiła najmniejszego wrażenia na ojcu Tantaine, chociaż z powierzchowności wyglądał na ostatniego żebraka — powstał on z krzesła i rzekł:

— Doprawdy, zasmucasz mnie panie hrabio!... Wszakże już raz miałem zaszczyt oświadczyć panu, że nasze warunki są ostateczne i niewzruszone... Dla tego też sądzę, że czas nam już skończyć tę rozmowę, która mogłaby ożywić się za nadto. Zresztą... wszystko już ułożone: pan hrabia przyjął nasze warunki i pan de Croisenois zostanie jutro przyjęty w naszym domu.

Pan de Mussidan skinieniem głowy potwierdził słowa starego dependenta, ten zaś biorąc kapelus i laskę, dodał:

— Mogę więc odejść już. Niech pan hrabia dotrzyma swoich zobowiązań, a my dotrzymamy naszych z pewnością.

Tantaine już chwycił za kłamekę, gdy hrabia zatrzymał go, mówiąc:

— Jeszcze słówko! Mogę odpowiadać za siebie tylko i za moją żonę... co do zezwolenia na to małżeństwo, lecz rzecz cała zależy ostatecznie od naszej córki — pojmujesz pan?

— Nie — wcale pana nie pojmuję — odrzekł papa Tantaine, szyderczo.

— No! wszakże może być, że nasza córka odrzuci proponowaną jej przez nas rękę pana margrabiego.

Wiadomości telegraficzne.

* *Livadja, 28 września (10 października).* Dzięki Bogu, stan zdrowia Najjaśniejszej Pani poprawia się zwolna, lecz stale. (*Gon. Urzęd.*)

* *Taganróg, 28 września (10 października).* Dziś w południe, pierwszy pociąg roboczy przeszedł od Taganroga do stacji Jumorskiej, na linii drogi żelaznej pomiędzy Taganrogiem i Rostowem nad Donem. (*Birż. Wied.*)

* *Moskwa, 29 września (11 października).* Jutro nastąpi otwarcie zarządu Najwyższej zatwierdzonego towarzystwa moskiewskiego pożyczek na zastaw rachomości.—Jutro spodziewany jest w Moskwie adca tajny Lüders, dyrektor departamentu telegrafów. (*Tamże.*)

* *Paryż, 11 października (7 września).* Cesarz udzielił księciu Karolowi rumuńskiemu oznaki orderu Legji honorowej w wielkiego krzyża. Na śniadaniu u cesarza znajdują się dziś, oprócz księcia rumuńskiego, książę następcy tronu francuskiego, kilku ministrów, przyzwoitych przy rządzie tutejszym i agent dyplomatyczny rumuński i orszak księcia Karola. Książę ten opuści Paryż w przyszłą środę i uda się najpierw do zamku Weinburg w Szwajcarii. Następnie uda się do Florencji i wróci następnie przez Peszt do swoich posiadłości.—Cesarz uda się jutro do Compiègne. Ministrowie pojadą tamże we czwartek i zabawią ośm dni.—W Belleville odbyło się wczoraj, pod prezydencją p. Lisagaray'a, zgromadzenie publiczne, które zostało rozwiązane z powodu mów podżegawczych. Niektóre osoby usiłowały sprzeciwić się temu rozwiązaniu, skutkiem czego przyszło do zajścia czynnego i do aresztowań. Jakies indywiduum, niby ranione, ukazało się na bulwarze w Belleville wydając okrzyki: „Mordujcie naszych braci!” Indywiduum to zostało aresztowane; lekarze stwierdzili, że osoba ta nie jest wcale ranioną.—Podług informacji wiarygodnych, pozbawiona jest wszelkiej zasady wiadomość podana przez *Liberté*, jakoby rząd zamierzał zwołać izby wcześniej niż na 29 listopada.—Hr. Benedetti wyjedzie z Paryża dopiero około 20-go b. m.—Podług wiadomości z St. Aubin, datowanych wczoraj wieczorem, spokojność nie została tam znowu naruszona. (*Wolf's T. B.*)

* *Paryż, 12 października (30 września).* Wczoraj wieczorem odbyło się znowu w Belleville zgromadzenie publiczne. Władze przedsięwzięły środki ostrożności, lecz zgromadzenie odbyło się w porządku. (*Tamże.*)

* *Paryż, 12 października (30 września).* Podług wiadomości z Anglii, druty telegraficzne na lądzie, komunikujące z telegrafem irlandzkim, zostały przerwane.—Powiadają, że ciało Jana Kinka znalezione zostało w lesie w Alzacji. (*Tamże.*)

* *Paryż, 12 października (30 września).* Dziennik *Réforme* donosi, że delegowani byłego komitetu wyborczego postanowili zażądać od deputowanych departamentu Sekwany oświadczeń co do postawy, jaką zamierzają oni zachowywać w dniu 26-m października. (*Tamże.*)

— A to dla czego? Pan de Croisenois jest przystojnym mężczyzną—posiada dowcip i piękne obejście salonowe.

— Lecz, jeśli pomimo to wszystko, Sabina odrzuci jego rękę?

— Oh! zawołał z ironicznym przeświadczeniem Tantaine—panna de Mussidan jest za nadto dobrze urodzoną dziewczyną, ażeby mogło jej nawet przyjść na myśl sprzeciwić się woli rodziców.

Hrabia usłyszawszy te słowa, zrozumiał, że otoczony jest szpiegami w własnym domu i że nikczemnicy nadużywający jego położenia, wiedzą już dobrze o wzniesionym poświęceniu Sabiny—chcąc się jednak przekonać ostatecznie—począł nalegać dalej, mówiąc:

— Trzeba jednakże przewidzieć wszelkie następstwa, ażeby później nie było powodu do jakiegoś nieporozumienia... Nasza córka używała zawsze zupełnej swobody w swoich czynnościach i posiada charakter nadzwyczaj stały... Miała ona zaślubić pana de Breuhl-Faverley i być może...

— A więc... przerwał sucho Tantaine, w takim razie niech mi pan hrabia dozwoli pomówić przez kilka minut z swoją córką, a zaręczam, iż ona zgodzi się na wszystko, bez najmniejszego szemrania.

— I cóż takiego ośmielisz się pan powiedzieć mej córce?

— Powiem jej.... tak, powiem, że jeżeli kocha kogoś, to z pewnością nie pana de Breuhl.

To rzekłszy chciał wymknąć się z sali—lecz hra-

* *Berlin, 12 października (30 września).* Zapewniają, że minister spraw wewnętrznych popierać będzie w całej rozciągłości projekt do prawa o organizacji okręgów, który ma posłużyć za punkt wyjścia dla nowej organizacji administracyjnej. Pierwszorzędni członkowie stronnictwa konserwatywnego usiłują ustąpić odrazę, jaką część tego stronnictwa żywi dla tego projektu. (*Tamże.*)

* *Karlsruhe, 12 października (30 września).* Podczas wzpraw wczorajszych w izbie deputowanych pod traktatem w przedmiocie wolności mającej służyć badeńczykom co do wstępowania do armji związkowej i naodwrot, minister wojny oświadczył, że ubolewa, że wolność ta ogranicza się jedynie do czasu trwania służby czynnej; ze strony Badenii robiono usiłowania dla rozciągnięcia przepisów tego traktatu do całego czasu pełnienia służby wojskowej i nawet do przypadku uruchomienia, przy czem obie strony oświadczyły się z gotowością nadawania traktatowi w niektórych wypadkach tłumaczenia rozleglejszego. Minister spraw zagranicznych Frey-dorf oświadczył, że traktat ten spowodowany został przedewszystkiem wymaganiami ekonomji narodowej, lecz że takowy ma także doniosłość polityczną, jak to oświadczeniem już zostało w parlamencie północno-niemieckim. Deputowanemu Baumstarkowi minister odpowiedział, że jeżeli kto żywi obawy, że przez zatwierdzenie tego traktatu, izba da wielkiemu księztwu badeńskiemu nowego wodza naczelnego, to przypomnieć sobie należy, że zatwierdzony przez obie izby sejmku traktat przymierza, uznaje już króla pruskiego za wodza naczelnego w razie zajścia wojennego. (*Tamże.*)

* JW. Hrabina Berg małżonka Jenerał-Feldmarszałka, raczyła powrócić z zagranicy.

* (O wojskowej higjenu). *Warsz. Dniow.* w uzupełnieniu swej wzmianki o higjenu wojskowej zamieszczonej w jego Nr-ze 200 (patrz *Dzien. Warsz. N. 205*), podaje następujący artykuł: „Choroby dla armji są groźniejsze od kul nieprzyjacielskich, co potwierdzają cyfry statystyczne z ostatnich wojen: podczas kampanji krymskiej z 309,000 francuzów poległo 9,000, a umarło z chorób 63,000 ludzi; w 1863 r. w armji Stanów Zjednoczonych północnej Ameryki zginęło od miecza 10,142 ludzi, a z chorób 42,010 ludzi; podczas wojny austro-pruskiej armja pruska straciła na polu bitwy 4,460 ludzi, a z chorób 6,457. Wojskowa higjena powinna mieć na widoku warunki taktyki, rozporządzając tak, żeby w szeregach pozostawali nawet ludzie słabi dopóty, dopóki nie zdecydował się bitwa. Za to i zwierzchność wojskowa silnie podtrzymuje ją w pewnych wypadkach, jako to pod względem urządzenia sposobu życia ludzi, pod względem żywności i napoju, zachowania czystości ciała i oznaczenia czasu czuwania i snu. Zbadanie warunków zdrowej armji, rozumie się, jest zadaniem higjenu wojskowej, a wykonanie jej zaleceń, rzeczą zwierzchności wojskowej, której, nawet bez wezwania poprzedniego, wojskowy medyk powinien udzielać rady, jeżeli

bia poskoczył ku drzwiom i zamykając je gwałtownie, zawołał:

— Nie wyjdiesz pan ztąd, dopóki mi nie wytłumaczysz znaczenia tych słów znieważających! Co chciałeś powiedzieć? Odpowiadaj!

Łagodny papa Tantaine, namyślał się przez chwilę... Widocznie zniecierpliwiony przez długie korowody hrabiego, powiedział za nadto wiele, nie mógł już jednak wycofać się i rzekł:

— Mój Boże! panie hrabio—nie miałem na myśli nic obrażającego pannę Sabinę... myślałem tylko, że każda wysoko urodzona panienska, może sobie pozwolić tego, co byłoby zgubnem dla reputacji pierwszej lepszej mieszczki... byłem więc przekonany o tem, że p. de Breuhl wie dobrze, iż jego przyszła małżonka przepędza co dzień po południu kilka godzin sam na sam, z pewnym młodzieńcem... w jego mieszkaniu...

— Kłamiesz nędzniku! zawołał przywiedziony do wściekłości hrabia, i uczynił poruszenie tak groźne, że słodki papa Tantaine odskoczył na bok i sięgnął ręką po rewolwer, którego użył niedawno tak skutecznie w rozprawie z Perpignanem—uczuwszy broń pod ręką—wyprostował się i rzekł sarkastycznym, lecz stanowczym głosem:

— Powoli! powoli, mości hrabio... Za zniewagi i razy, możesz zapłacić oddzielnie...

Nie skłamałem wcale... słyszysz to panie? Jakąż korzyść przyniosłoby mi podobne kłamstwo? Lecz jestem dobrze zawiadomiony o wszystkim... a zre-

nie chce narazić się na odpowiedzialność. Taki porządek zaprowadzony w Anglii od 1859 r. wydał pocieszające rezultaty: śmiertelność w armji zmniejszyła się z 17,8 na 8,0 procentów na 1,000 ludzi. Dla lepszego wspólnego zrozumienia się należałoby, aby w akademji wojskowej jenerałnego sztabu wykładano higjenu wojskową, znajomość której z czasem, mogłaby stać się obowiązującą dla każdego oficera. Oprócz tego wprowadzenie głównych przepisów ogólnej higjenu do instrukcji żołnierza, konieczne jest dla pożytku armji. I dla lekarzy wojskowych należałoby urządzić u nas szkoły w rodzaju Val de Grace w Paryżu i Army medical school w Nethy. Tylko ten lekarz wojskowy może przynieść pożytek armji, który dobrze jest obznajmiony z armją, potrzebami i interesami bytu wojskowego. Higjena wojskowa zajmuje się zachowaniem zdrowia armji, to jest ochronieniem od chorób. Pod tym względem na pierwszym planie jest czystość powietrza w szpitalach. Psuje się ono przez wydzieliny z żywych istot i inne przymieszki, pochodzące z powierzchni wszystkich ciał. Z powietrza zepsutego w ten sposób osiada na ścianach i na wszystkich przedmiotach, pewna ilość materij, w kształcie zgniętej fermentującej warstwy, która staje się źródłem chorób działających nawet po długim upływie czasu. Złe to usuwa się tem łatwiej, im więcej przypada powietrza na żołnierza. We Francji wyznaczone jest od 384 do 448 stóp kubicznych powietrza, czyli około 7 1/2 do 7 1/2 stóp powierzchni; w Prusach przypada na żołnierza od 420 do 495 stóp kub. powietrza, to jest od 7 1/2 do 8 stóp powierzchni; a w Anglii około 540 stóp kubicznych, czyli 8 1/2 stóp powierzchni. Dalej zadaniem higjenu jest zaopatrzenie armji w wodę, troczenie się o przymioty i dobroć pokarmu żołnierza, o jego odzież i usunięcie wydzielin ludzi i zwierząt. Nie raz higjena wojskowa, podtrzymywana przez zwierzchność wojskową, dała tej ostatniej możność ukończenia pomyślnie operacji, lecz powodzenie zawsze zależało od mniej lub więcej trafnego godzenia zasad ogólnej higjenu z organizacją, potrzebami i interesami sztuki wojennej. Oprócz tego, jej powodzenie zawsze idzie w parze z regularnością i ścisłością wykonania jej zaleceń. Weźmy naprzykład syfilis. Z badań d-ra Leny okazuje się, że w wojsku na wyspach należących do Wielkiej Brytanji, gdzie prawie nie używają środków dla położenia tamy rozszerzaniu się syfilis, liczba cierpiących na tę chorobę dochodzi do 318 na 1,000 ludzi; we Francji, gdzie środki te zachowują się ściśle nie prawidłowo, do 113, a w Belgji, gdzie na nie zwrócona jest szczególna uwaga, liczba takich chorych nie przenosi 90 na 1,000 ludzi. Doświadczenie ostatnich wojen pokazało całą ważność i konieczność higjenu wojskowej, również jak złe skutki zaniedbania w jakimkolwiek czasie wszędzie zaczęli ją opracowywać i zastosowywać w praktyce. U nas także pomyślano o niej, szczególnie od czasu wprowadzenia komitetów pielęgnowania ranionych i chorych wojskowych, lecz prasa medyczna o niej milczy. Higjena wojskowa nie jest przedmiotem teoretycznym lecz ściśle praktycznym, zależącym na rozległym zastosowaniu w praktyce wszystkich wiado-

szta, sam na własne oczy widziałem z dziesięć razy pannę Sabinę wchodzącą do domu nr. ... przy ulicy la Tour-d'Auvergne, gdzie jak się dowiedziałem od odźwiernego, na czwartym piętrze mieszka młody i piękny malarz Andrzej... No! ale być może, że stosunki te nie zaszły jeszcze zbyt daleko...

— Dowodów! potrzebuję dowodów! zawołał hrabia głosem ochrypłym, zrywając krawat z szyi—jakby dla nabrania oddechu.

Stary dependent komornika, podczas tej krótkiej rozmowy manewrował tak zręcznie, że dostał się wreszcie za wielki stół biblioteczny i oddzieliwszy się tym sposobem od hrabiego, zabezpieczony od nagłego napadu, rzekł:

— Chcesz pan dowodów? Rozumie się, że ich nie mam przy sobie i że potrzebowałbym najmniej osmiu dni dla przejścia miłosnej korespondencji kochanków. Lecz dam panu sposób daleko krótszy przekonania się o prawdzie. Niech pan hrabia, jutro o godzinie ósmej z rana uda się do pracowni malarza Andrzeja, pod wskazanym mu już przezemnie adresem a tam zastanie w jednym rogu sali, obraz zakryty całą tajemniczą zasłoną, jakby obraz Madonny... Jest to portret panny Sabiny... i piękny portret, na honor! który jednakże nie zrobił się sam przez się, ani też mógł być zrobiony bez obecności żywego modelu...

Hrabia czuł, że w głowie mu się mięszać zaczyna i zawołał głuchym od wściekłości głosem:

wy zostały zakończone bez postawienia wniosku. Izba postanawia przystąpić do rozpraw przygotowawczych nad budżetem. Pożyczka 13-miljonowa, oraz sprawdzenie ogólne rachunków za r. 1868, izba odsyła do komisji budżetowej, projektu w przedmiocie zmian o podatku klasycznym do komisji finansowej, projekt do prawa w przedmiocie uregulowania podatku gruntowego w nowych prowincjach do komisji finansowej, która ma być zwiększona o 7 członków, jak skoro deputowani z Hessji i Nassau zgłoszą się w komplecie. W przedmiocie projektu organizacji okręgów, izba postanawia przystąpić do rozpraw przygotowawczych, z zastrzeżeniem, że projekt ten odesłany zostanie do komisji w całości lub w części. Przyjęte zostały wnioski co do zawieszenia postępowania sądowego przeciw Richter'owi i Duncker'owi. (Wolffs T. B.)

Francja.

* (Pisma opozycyjne). Pokojowe i życzliwe na teraz usposobienie pism opozycyjnych francuzkich wychodzi na jaw między innymi w ocenianiu wypadków zaszłych w St.-Aubin. Podczas gdy zajście tak krwawe pomiędzy siłą militarną a robotnikami, byłoby wywołała wśród innych okoliczności jak najgwałtowniejsze napadzi ze strony tych pism przeciw rządowi; same nawet takie pisma, jak *Avenir national* i *Opinion nationale* wspominają o tych wypadkach jedynie pobieżnie i podziwiają prostotę, jakiej ludność robotnicza dała dowody przy tej sposobności. *Avenir* pozwala sobie tylko na uwagę co do niejasnej jakoby redakcji prawa o zgromadzeniach, którego nie mogąro umieć ludzie tak prości, jakimi są robotnicy. Pisma półurzędowe powiadają przeciwnie, że nawet robotnik najbardziej ograniczony, jeżeli tylko nie powoduje się złą wolą, musi przyznać, że zastrzeżona w tem prawie prerogatywa dla robotników co do wspólnych narad, musi służyć także tym, którzy dają robotnikom zatrudnienie. *Opinion nationale* zwala winę wypadków zaszłych w St.-Aubin na niski stan oświaty robotników francuzkich i korzysta z tej sposobności, ażeby przemówić za niezbędnością bezpłatnego wychowania elementarnego. (Nordd. A. Z.)

* (Książd Hyacynt). Zgodnie z przemagającą obecnie w życiu publicznym Francji dążnością do unikania zająć i rozpraw drażliwych, książd Hyacynt opuścił także na teraz widowie swej walki przeciw ultramontanizmowi, i to właśnie w tym dniu, w którym zgodnie z wezwaniem wystosowanym przez generała jego zakonu, miał on wrócić do klasztoru. Książd Hyacynt odplynał do Ameryki. Wiadomość tę, podaną przez *Liberté*, potwierdza obecnie *Journal des Débats*, który zapewnia, że byt znakomitego kaznodziei w Ameryce nie potrwa długo i że wróci on do Europy ku końcowi tego roku, t. j. w tym samym czasie, w którym rozpoczyna się obrady soboru powszechnego; tymczasem książd Hyacynt czyni swą postawę względem soboru zależną od biegu wypadków. (Nordd. A. Z.)

* (Projekt manifestacji). *La Patr*, z dnia 11 października pisze: *Siècle* doniósł dziś z pewnym rodzajem pochwały o liście jednego z swoich abonentów, który proponuje manifestację z charakterem stanowczym: deputowani nie powinni się zebrać na otwarcie izb w dniu 29 listopada, nazajutrz zaś żądać postawienia ministerstw w stanie oskarżenia. Śmieszna to bardzo rzecz; deputowani skrajnej lewicy chcieli z początku, ażeby zebrano się jak najprędzej, prędzej nawet jak było możliwym. Teraz chcą, ażeby się wcale nie zbierano. Chcieli 26 października, teraz nie chcą 29 listopada. Sądzieli oni, że im za długo kazano czekać, teraz sami się odraczają.

* (Różruchy). Paryż, 11 października. Donoszą, że przedwczoraj odjechał oficer ordynansowy cesarza do Aubin, gdzie jak wiadomo, przyszło do krwawego starcia pomiędzy górnkami i wojskiem sprowadzonym z Rodez przez prefekta. Z swojej strony minister robót publicznych, od którego zależy administracja górnictwa, miał wysłać na miejsce specjalnego inspektora. Cesarz chce rozpoznać tę smutną katastrofę we wszystkich szczegółach. Wiadomo, że w Aubin jest główny punkt kopalni węgla odstąpiony kompanji kolei żelaznej orleańskiej. Eksploatacja odbywa się tam pod gołem niebem i w galerjach. Rudy przerabiane tam bywają na wielką skalę w pięciu wielkich piecach. Liczą tam przeszło trzy tysiące robotników. (La Fr.)

* (P. Nigra). Donoszą, że p. Nigra, poseł włoski, który udał się do Wenecji na przyjęcie cesarzowej francuzów, powrócił już do Paryża. (La Fr.)

Turecja i ziemie słowiańskie.

* (Organizacja szkół). Rząd turecki zrobił oecnie krok, na jaki nie mogły zdecydować się do-

tań Anglja i Francja. Nowe prawo o szkołach, ogłoszone przez rząd turecki, stanowi, że uczęszczanie do szkół elementarnych jest obowiązkowe. Prawo pomienione obejmuje przepisy dokładne tak co do wypadków wyjątkowych, które mają być dopuszczane, jak również co do kontroli ze strony władz we względzie stosowania się do tego prawa, i nareszcie co do środków przymusowych, jakie mają być używane względem rodziców niestosujących się do tego prawa. Szkoły elementarne mają być bądź mużulmańskie, bądź chrześcijańskie, stosownie do charakteru ludności, dla której szkoły są przeznaczone; lecz te zakłady, w których młodzież ma przygotowywać się dla wejścia do liceów, powinny mieć charakter mieszany i przyjmować uczniów zarówno mużulmańskich jak i chrześcijańskich. Dalej prawo to stanowi, że ma być założona wyższa szkoła normalna. Prawo to zapowiada tak znakomity postęp w rozwoju stosunków tureckich, iż życzyć należy, ażeby nie pozostało ono martwą literą. (Nordd. A. Z.)

* (Cesarzowa francuzów) spodziewana jest w d. 13 października w Konstantynopolu. Pewna część kolonji francuzkiej ma udać się aż do Marmora na spotkanie jej cesarskiej mości. (La Fr.)

Hiszpanja

* (Kwestja dzienikarstwa). Gazety donoszą, że minister spraw wewnętrznych oświadczył w kortezach, iż pisma mogą roztrząsać wszelkie kwestje polityczne, byle nie napastowały instytucji ustalonych z mocy konstytucji i nie pobudzały ludu do powstania. Pisma republikańskie, jak np. *Discussion*, zniewolone zostały przez gubernatora Madrytu do usunięcia stałego swego napisu: „Nie potrzeba królów! Niech żyje Rzeczpospolita!” Tymczasem, dziwnym zbiegiem okoliczności, kortezy roztrząsają obecnie projekt do prawa, z mocy którego wszystkim dziennikom, które skazane zostały na rozmaite kary za rządów Burbonów, mają być zwrócone zapłacone przez nie kary pieniężne. W sobotę kortezy odbyły posiedzenie tajne. (Nordd. A. Z.)

Anglja.

* (Meeting). Agitacja fenjeńska w Irlandji zaczyna znowu wychodzić na jaw z wielką gwałtownością, która to okoliczność jest złą oznaką dla wpływu uspokajającego, jaki miało wywrzeć na stosunki tameczne rozwiązanie liberalne kwestji kościelnej. Na meetingu na korzyść fenjenów aresztowanych, który odbył się w zeszłą niedzielę w Dublinie, znajdować się miało około 120,000 (?) osób. W meetingu tym wzięło udział nie mniej jak 20 stowarzyszeń. Zgromadzenie to zamierzało z początku, dla naśladania demonstracji większych rozmiarów, ażeby stowarzyszenia udały się w rozmaitych kierunkach do punktu zbornego, lecz policja wykreśliła ten punkt programu. Dla utrzymania spokojności podczas meetingu, policja przedsięwzięła najrozleglejsze środki ostrożności, dzięki którym nie miało rzeczywiście miejsca żadne nadużycie. (Nordd. A. Z.)

Ameryka.

* (Finanse Stanów Zjednoczonych). P. Boutwell, minister skarbu Stanów Zjednoczonych, miał w zeszłą sobotę w Filadelfji mowę, w której oświadczył się przeciw zwiększaniu liczby pieniędzy papierowych i przemawiał za niezbędnością spłacenia długu państwa w złocie lub w papierach podług kursu. Terazniejsze dochody z podatków pozwalają na coroczne zmniejszanie długu państwa o 100 milionów dolarów. Minister wynurzył przekonanie, że zwiększające się zaufanie publiczności postawi rząd w możności ukonsolidowania długu państwa, tak, ażeby procenta nie przewyższały $4\frac{1}{2}$ od sta. W końcu minister skarbu zalecał podwyższenie podatków od przedmiotów zbytkownych. (Nordd. A. Z.)

Kronika Sądowa.

Puszczanie w obieg fałszywych biletów bankowych.

W tych dniach wprowadzony został w ostateczne wykonanie wyrok rządzącego senatu, który Altera Bortenszteina, z drobnych spekulacji utrzymującego się, za puszczanie w obieg fałszywych 50-rublowych biletów cesarstwa z wiedzą, że są fałszywe, skazał na pozbawienie wszelkich praw i zesłanie do robót ciężkich w zakładach fabrycznych przez lat sześć, z następnem na zawsze osiedleniem w Syberji.

Fakt sam miał miejsce jeszcze w końcu roku 1864, lecz obwiniony, kłamliwymi zeznaniami, wikłaniem sytuacji śledztwa i powoływaniem osób w odległych miejscach, które tam wcale się nie znajdowały i znanymi nie były, potrafił zwlec wymiar sprawiedliwości karnej aż do roku bieżącego.

Szczegóły sprawy podajemy tu w streszczeniu.

Komisarz cyrkulu 3-go na doniesienie Hersza L. iz Bortenszteina posiada fałszywe bilety bankowe, rozkazał ująć tegoż ostatniego na ulicy Freta i zaraz znaleziono przy nim pięćdziesięciu-rublowy bilet fałszywy, oraz list przygotowany do odesłania do Płocka, pod niepewnym, widać sekretnie obmyślonym adresem, w którym Bortenszteina widocznie zobowiązywał się w N. 100 sztuk 5, N. 50 sztuk 6, N. 25—6, N. 10—6, N. 5—6, N. 3—10, N. 1 za brakło mu, jak powiada w liście, i dodaje, że każdy numer będzie zapakowany w osobnym pudełku.

Bank cesarstwa mając sobie przesłany powyższy bilet oświadczył, że takowy należy do 15-go rodzaju fałszowania i że zrobiony był w Anglji sposobem litograficznym na prostym papierze, redakcją, zaś listu pomienionego, mimo tajemniczości wyrażen, w toku całej myśli i urywanych frazesów, odnosiła się do biletów bankowych na rubli 100, 50, 25, 10 i 3.

Tyle szkodliwa zbrodnia wywołała najscislejsze dochodzenie administracyjne i sądowe w celu wykrycia sprawców, a rezultat ich stanowczo potępił Bortenszteina, że złej kondyty znanego i już raz za oszustwo jedynie dla braku dowodów tymczasowo od kary uwolnionego, który w kilkakrotnie składowanych zeznaniach coraz zmiennie, a zawsze kłamliwie usiłował usprawiedliwić posiadanie rzeczownego fałszywego biletu i tajemniczą redakcją listu swego objaśniał, że wypisane w nim numera oznaczają gatunki cygar, które miał posłać adresantowi do Płocka, jako wynagrodzenie za dostarczenie jarzyn, które to objaśnienie na pierwszy rzut oka do oczywistości okazało się kłamliwym, bo za 39 cygar nieprawdopodobnem jest przysłanie aż z Płocka jarzyn; obok tego, nikt nie oznacza cygar numerami 100, 50, 25, 10, 5 i 3, które odpowiadają numerycznie zwykłej wartości nominalnej biletów w obiegu będących, zresztą po kilka cygar nikt w osobnym pudełku nie posyła.

Jeden ze świadków pod przysięgą zeznał, że Bortenszteina przyrzekł dostarczyć mu 10 sztuk fałszywych biletów 50-rublowych, i za każdą sztukę ugodził się po rs. 30 mówiąc, że papierki posiada od Friszlanda, który przywozi je z zagranicy w trzcinie, co przy rozwiniętem śledztwie zasługi wało na wiarę, gdyż Friszland, człowiek najgorszej kondyty, pozostawał z Bortenszteinem w dobrych stosunkach, wyjeżdżał po kilka razy za granicę do Wrocławia, Berlina i Ostendy, i celu tych wyjazdów, oraz przebywania za granicą usprawiedliwić nie mógł, zaś po wyroku pierwszej instancji, skazującym go na karę główną za sprowadzanie z zagranicy i puszczanie w obieg fałszywych biletów bankowych, zdołał nagle zbiedz i ukryć się przed wymiarem sprawiedliwości.

Inny znów świadek zeznał, że Bortenszteina spotkawszy go na ulicy oświadczył mu, iż jeżeli chce być tak bogatym jak Josek Rejchman, to wkrótce może przyjść do posiadania domu; że są bilety 50 rublowe do puszczania w obieg i że w tymże dniu będzie miał kilka papierków, że Bortenszteina okazywał mu w bawarji papierki 50 rublowe i że świadek wzięwszy jeden z nich, dojrzał brak wodnych znaków.

Wedle zeznania innego pod przysięgą świadka, Bortenszteina obiecywał dostarczyć mu kilka papierków, następnie w parę tygodni mówił przed nim, że dopiero mu mają przysłać papierki, niezadługo żądał od zeznawającego rsr. 15, upewniając, że zaraz pięć sztuk po 50 rubli przyniesie, i że jego samego każdy papierek po 3 ruble kosztuje.

Innemu także świadkowi przyrzekał dostarczyć papierków bankowych zaręczając, że choć one będą fałszywe, może z pewnością na nich dużo zarobić.

Słowem tak powyższe, jak i inne wiarogodne zeznania, w jedną zgodną całość wiążące się, kazały uznawać Bortenszteina za prawnie i zupełnie przekonanego o puszczanie świadomie w obieg fałszywych biletów bankowych Cesarstwa, skutkiem czego wyrokami dwóch niższych instancji, to jest: sądu kryminalnego w Warszawie, tudzież sądu apelacyjnego, skazany został na karę, której stopień na początku wymieliliśmy.

W skardze do rządzącego senatu na uciążliwość wyroków takowych, mimo gorliwej obrony mecenasa Stanisława Zalewskiego, Bortensztajn nie takiego nie przytoczył, co by na złagodzenie kary wpływać mogło i dla tego też senat zaskarżone wyroki zatwierdził.

Spo sób przecięcia głównego źródła księgosuszu czyli zarazy bydłowej (pestis bovim).

Wiadomo jest wszystkim zajmującym się tym przedmiotem, że prawie jedyną i główną przyczyną

